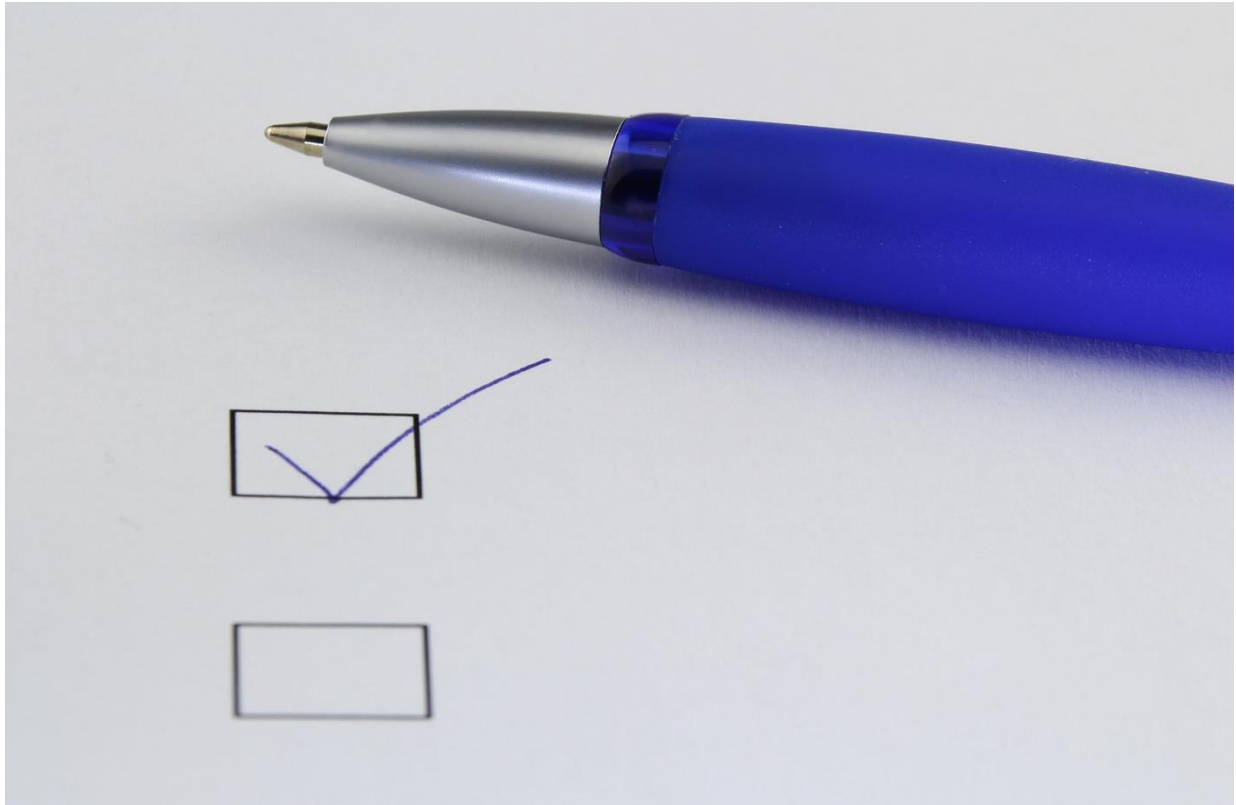

Ukraińska scena polityczna w przededniu wyborów samorządowych

Stanislav Aprilashvili

22.10.2020

Analiza w skrócie:

- Wybory samorządowe mogą okazać się pierwszą polityczną porażką partii Sługa Narodu. Poparcie dla ugrupowania prezydenta Zełenskiego spada, jednak nie wiadomo, która partia uzyska największą liczbę głosów.
- Wybory ukażą zmieniającą się tendencję – zamiast nowych twarzy, ludzie swój głos oddadzą raczej na doświadczonych profesjonalistów.
- Prezydent Zełenski ogłosił, że wraz z wyborami odbędzie się państwowy sondaż opinii publicznej – namiastka referendum. Osoby wychodzące z lokali wyborczych będą proszone o udzielenie odpowiedzi na 5 pytań.

25 października Ukraińcy udadzą się do urn wyborczych, gdzie wybiorą swoich przedstawicieli do samorządów. **Efektom kilkuletniej reformy decentralizacyjnej są zmienione struktury samorządów, kompetencje organów regionalnych i sposób wybierania reprezentantów.** Poza wyłonieniem nowych władz lokalnych wybory okażą się wielkim sprawdzianem poparcia dla rządzącej klasy politycznej, na czele której stoi prezydent Wołodymyr Zełenski.

W najbliższych wyborach będzie obowiązywał system proporcjonalny, wprowadzony do kodeksu wyborczego w ubiegłym roku. Jednak już teraz widać, że wyborcy nie mają wystarczającej wiedzy o nowym systemie – jak pokazują badania, 55% respondentów nie wie jaki system wyborczy będzie obowiązywał w nadchodzących wyborach samorządowych¹.

Zgodnie ze znowelizowanym kodeksem wyborczym, deputowani do rad miast, których liczba ludności wynosi mniej niż 10 tys. mieszkańców, będą wybierani w jednomandatowych okręgach wyborczych. W miejscowościach, w których liczba mieszkańców przewyższa 10 tys. wybory odbędą się zgodnie z systemem proporcjonalnym, z otwartymi listami partyjnymi. Dodatkowo, wprowadzono parytety². **Kolejną nowością będzie prawo do głosowania dla tzw. osób wewnątrznie przemieszczonych (przesiedleńców z Donbasu i Krymu), którzy wcześniej nie mogli głosować w wyborach samorządowych³.**

¹<https://www.pravda.com.ua/news/2020/10/8/7269239/>

²<https://www.rbc.ua/ukr/news/rada-usilila-otvetstvennost-podkup-izbirateley-1594898796.html>

³<https://www.bbc.com/ukrainian/features-51507212>

Głosowanie nie odbędzie się na aneksowanym przez Rosję Krymie i w okupowanych rejonach obwodów donieckiego i ługańskiego. Ten aspekt wyborów jest kwestią dyskusyjną, gdyż zgodnie z Mińskimi porozumieniami wybory samorządowe powinny się odbyć na okupowanych rejonach, a zajęte tereny powinny otrzymać specjalny status prawny w ukraińskiej ustawie zasadniczej. 15 lipca br. Rada Najwyższa zatwierdziła ustawę o wyborach samorządowych, w której znalazł się zapis o głosowaniu na okupowanych terenach, które mogłyby się odbyć w wypadku przejścia przez Kijów kontroli nad nimi⁴. Jednak do dziś Ukraina nie przejęła kontroli nad zajętymi terenami.

Politycy różnych partii od kilku miesięcy prowadzą aktywną agitację. Tematem przewodnim jest koronakryzys i sposoby na poradzenie sobie z jego skutkami. Warto przyjrzeć się, jak partie polityczne prowadzą swoje kampanie.

Sługa Narodu

Ugrupowanie nie ma rozwiniętych struktur partyjnych, a całość poparcia dla Sługi trzyma się wyłącznie na popularności jednej osoby – prezydenta Zelenskiego. Takie wyzwanie jest realnym problemem w świetle kampanii samorządowej, gdyż Sługa Narodu nie ma wystarczającej liczby członków, którzy mogliby reprezentować partię w organach lokalnych. Kluczowym problemem ugrupowania może okazać się brak *zielonych* merów – **analitycy zaznaczają, że żaden kandydat Sługi Narodu nie wygra wyborów na urząd włodarza dużego miasta. Partia, która nie prowadziła aktywnej działalności w regionach nie wykreowała figur, które mogłyby stanąć na czele miast.** Jak pokazały wybory do Rady Najwyższej, popłoch i chaos organizacyjny kończą się umieszczeniem na listach osób z niejasną przeszłością, np. Romana Iwanisowa, który w latach 90. odbył karę więzienia za gwałt na osobie nieletniej⁵ (należy dodać, że Iwanisow jest czynnym deputowanym, który dostał się do Rady Najwyższej z list Sługi Narodu, jednak po ujawnieniu wspomnianej informacji opuścił klub parlamentarny).

Zelenski występuje poniekąd w roli agitatora, który odbywa wizyty w regionach. Podobną strategię zastosowano przed wyborami parlamentarnymi, gdzie nowo wybrany prezydent odwiedzał różne regiony kraju i spotykał z lokalnymi władzami. Spotkania wyglądały jednak

⁴https://lb.ua/news/2020/10/06/467495_zelenskiy_viklyuchiv_provedennya.html

⁵<https://www.slovoidilo.ua/2019/11/22/ogljad/polityka/merezhi-obhovoryuyut-skandal-nardepom-ivanisovym>

bardziej jak głośne publiczne sądy nad samorządowcami, których prezydent w bardzo mocnych słowach krytykował.

Należy również przytoczyć komentarz szefa frakcji parlamentarnej Sługi Narodu Dawida Arachamii, który w jednym z wywiadów powiedział, że partii bardziej się opłaca przegrana w wyborach samorządowych, gdyż w świetle następnych wyborów parlamentarnych lepiej nie brać na siebie odpowiedzialności za sytuację w samorządach⁶. Politycy rządzącej partii odcięli się od takiego stwierdzenia, jednak pokazuje to brak gotowości ugrupowania do ponoszenia odpowiedzialności za politykę na wszystkich szczeblach władzy w kraju.

Batkiszczyna

Ugrupowanie jest klasyczną partią lidorską, dlatego jej poparcie trzyma się głównie na popularności jej liderki, Julii Tymoszenko. Problemem ruchu jest linia polityczna partii, która od dłuższego czasu się nie zmienia, w wyniku czego Batkiszczyna raczej nie wnosi niczego nowego do dyskursu politycznego, a styl prowadzenia kampanii jest podobny do tych z poprzednich lat. Partia liczy na poparcie w małych miejscowościach, gdzie jest skupiony jej elektorat.

Liderka partii przez ostatnie kilka lat przymierza się do odejścia z polityki – chciałaby jednak zakończyć karierę mocnym akcentem (kadencją premierki czy prezydentki), jednak po przegraniu ubiegłorocznych wyborów droga do władzy stała się prawie nieosiągalna. We wrześniu Julia Tymoszenko w ciężkiej formie przeszła COVID-19, wówczas zaczęły się rozmowy o przekazaniu władzy w partii. W związku ze słabością formacji, Batkiszczyna przestaje być traktowana jako poważna partia polityczna, dlatego celem kampanii samorządowej jest udowodnienie, że może jeszcze walczyć o głosy. **Należy również odnotować, że formacja posiada rozbudowane struktury partyjne w regionach, co często oznacza uzyskanie w wyborach samorządowych większego poparcia niż w przypadku wyborów parlamentarnych.**

⁶<https://gordonua.com/ukr/news/politics/arahamija-zajaviv-shcho-slugu-narodu-vigidnishe-prograti-mistsevi-vibori-1519238.html>

Europejska Solidarność

Partia liczy na zdobycie dużej liczby mandatów w zachodnich obwodach kraju, głównie w obwodzie lwowskim, w którym lider partii Petro Poroszenko zdobył większość głosów w wyborach prezydenckich w 2019 roku. **Działalność partyjnych działaczy opiera się na kreowaniu swojego ugrupowania na jedynego strażnika niepodległości, tym samym zaskarbując sobie monopol na patriotyzm w kraju.**

Jedynką na liście partii do kijowskiej rady jest była pierwsza dama Maryna Poroszenko⁷.

Partia miała problem z kandydatem na stanowisko mera stolicy – pierwotnie typowany był Oleksij Honczarenko, jednak po badaniach opinii publicznej okazało się, że nie ma wystarczającego poparcia. Chodziły nawet pogłoski, że kandydatem zostanie sam Petro Poroszenko, jednak ostatecznie partia poparła urzędującego prezydenta miasta Witalija Kłyczkę. Warto zaznaczyć, że Europejska Solidarność nie jest jedyną formacją polityczną, która umieściła na liście żonę lidera partii – Rosita Laszko, żona Ołeha Laszko, lidera Radykalnej Partii, jest jedynką na liście partii do kijowskiej rady obwodowej⁸.

Blok Opozycyjny

Ugrupowanie prowadzi aktywną agitację w wybranych obwodach. **Partia skupia w swoich szeregach przedstawicieli dawnej Partii Regionów i politycznych elit czasów Wiktora Janukowycza. Kluczowy przekaz formacji jest oparty na przywróceniu pokoju w państwie, zakończeniu wojny i bliskich relacjach z Rosją.** Opozycyjny blok dąży do odebrania elektoratu Słudze Narodu. Instrumentem w tej walce są wspomniane stacje telewizyjne.

Opozycyjny blok za pomocą telewizyjnych stacji informacyjnych próbuje stać się największą siłą opozycyjną, która w perspektywie kilku lat przejmie władzę w kraju. **Niepokojącym jest fakt, że ugrupowanie jest mocno prorosyjskie, a jej liderzy często goszczą w Moskwie,** gdzie spotykają się z kremlowską wierchuszka. Wśród nich jest m.in. Wiktor Medwedczuk - ojcem chrzestnym jego córki jest Władimir Putin. Hasła głoszone przez partię poza tematami pokojowymi mają na celu podważenie zdobyczy *Euromajdanu* i usprawiedliwienie zastosowania siły, a także **zatrzymanie integracji europejskiej i euroatlantyckiej.** Partia w swojej retoryce skupia się na tematach socjalnych.

⁷https://lb.ua/news/2020/09/16/466083_marina_poroshenko_ocholit_spisok_ies.html

⁸<https://nv.ua/ukraine/politics/zhen-olega-lyashko-idet-v-politiku-50117046.html>

Holos

W wyborach parlamentarnych szefem partii był piosenkarz Swiatosław Wakarczuk, który w czerwcu br. złożył mandat posła. Ukraiński system partyjny, oparty na ugrupowaniach liderskich, wymusił na Hołosie wybór charyzmatycznego następcy Wakarczuka. Takim liderem najprawdopodobniej zostanie Serhij Prytuła – konferansjer, komik i wolontariusz wspierający ukraińską armię, a także kandydat na urząd mera Kijowa. **Partia skupia się na dużych miastach, jej elektorat stanowią głównie ludzie młodzi. Jednak mała aktywność medialna i parlamentarna może skutkować brakiem reprezentacji w większości rad miejskich i obwodowych.**

Namiastka referendum, partia merów i klony

13 października prezydent Wołodymyr Zełenski ogłosił, że w dniu wyborów odbędzie się również ogólnokrajowy sondaż – namiastka referendum. Po wyjściu z lokali wyborczych osoby głosujące będą proszone o udzielenie odpowiedzi na pięć pytań, które będą dotyczyły m.in. **dożywocia za przestępstwa korupcyjne, powstania specjalnej strefy ekonomicznej na terenie obwodów donieckiego i Ługańskiego, zmniejszenia liczby deputowanych Rady Najwyższej z 450 do 300, legalizacji medycznej marihuany, a także prawa Ukrainy do wykorzystania gwarancji bezpieczeństwa, które zostały ujęte w Memorandum budapesztańskim.** Należy zaznaczyć, że mechanizm sondażu nie jest znany ukraińskiemu prawu – nie jest ujęty przez kodeks wyborczy.

Przed wyborami powstała tzw. partia merów – propozycja, na czele której stoją głowy sześciu miast – Borys Fiłatow (mer Dniepra), Andrij Rajkowycz (mer Kropiewnickiego), Oleksij Kaspruk (mer Czerniowców), Oleksandr Senkewycz (mer Mikołajowa), Andrij Diaczenko (mer Kachowki) i Serhij Suchomlyn (mer Żytomierza). Utworzenie nowej partii jest podyktowane sprzeciwem wobec władz centralnych, które ujawniło się w dobie koronakryzysu, kiedy wybrani włodarze miast odmawiali wprowadzania kwarantanny bojąc się o przyszłość małych przedsiębiorstw. Można się spodziewać, że partia zdobędzie poparcie w miastach centralnej Ukrainy.

Na urząd mera przyfrontowego Słowiańska będzie kandydowała Nelia Sztepa – znana opinii publicznej jako jedna z kluczowych figur *rosyjskiej wiosny* w Donbasie i była głowa Słowiańska. **Polityczka w kwietniu 2014 r. zwróciła się do Władimira Putina z prośbą o**

„zajęcie miasta”⁹. W lipcu 2014 r. Sztepa została zatrzymana pod zarzutem zamachu na integralność terytorialną Ukrainy, jednak po kilku latach została uwolniona. Obecnie czeka na rozprawę sądową.

W nadchodzących wyborach kandydaci uciekają się do różnych chwytów politycznych, m.in. do **klonowania kandydatów na listach – osoby o takich samych nazwiskach co rozpoznawalni kandydaci zgłaszają udział w wyborach, licząc na pomyłkę wyborców**. Wysyp klonów można było zaobserwować w Odessie, gdzie zgłosiło się czterech klonów Olega Filimonowa (kandydata na urząd mera od partii Sługa Narodu)¹⁰, a także klon urzędującego mera miasta, ubiegającego o reelekcję Gennadija Truchanowa¹¹. Najbardziej znanym przykładem klonowania wyborczego jest przypadek wyborów prezydenckich 2019 r., kiedy na karcie wyborczej pod nazwiskiem Julii Tymoszenko znalazł się Jurij Tymoszenko.

W obecnym sezonie wyborczym można zaobserwować próbę podążenia za ubiegłorocznym trendem, gdzie **celebryci masowo zgłaszali start w wyborach**. Swój udział w nadchodzących wyborach ogłosili m.in. lider zespołu TIK Wiktor Broniuk (kandydat lokalnej partii na stanowisko mera Winnicy)¹², komik Wiktor Gewko (kandydat Sługi Narodu na urząd mera Tarnopola), a także wspomniani Oleg Filimonow czy Serhij Prytuła.

Sondaże pokazują jednak, że zwycięstwo prezydenta-komika okazało się szczepionką przed popieraniem kandydatów antysystemowych. Obecnie wyborcy pokładają nadzieję w doświadczonych lokalnych politykach¹³. Już teraz można zaryzykować stwierdzenie, że pochod *zielonej ekipy* po całkowitą władzę w kraju może zakończyć się całkowitym fiaskiem.

⁹https://lb.ua/society/2014/04/27/264549_shtepa.html

¹⁰<https://nv.ua/ukraine/politics/vybory-mera-odessy-klony-filimonova-zelenskogo-i-saakashvili-vybyli-iz-gonki-novosti-odessy-50115833.html>

¹¹<https://nv.ua/ukraine/politics/v-mery-odessy-ballotiruyutsya-klony-zelenskogo-novosti-odessy-50114846.html>

¹²https://espreso.tv/news/2020/09/21/lider_gurtu_quottikquot_bronyuk_ocholyv_spysok_odniyeyi_iz_partiy_v_miskradu_vinnyei

¹³<https://vybory.rbc.ua/ukr/2020/novyh-lits-eksperty-rasskazali-kakih-politikov-1602480955.html>

O AUTORZE

Stanislaw Aprilashvili. Stypendysta Rządu RP, absolwent studiów licencjackich i magisterskich na kierunku filologia polska, absolwent studiów licencjackich z zakresu stosunków międzynarodowych, doktorant w Szkole Doktorskiej Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Warszawskiego. Członek Forum Młodych Dyplomatów, dziennikarz. Zainteresowania badawcze to stosunki międzynarodowe na obszarze byłego Związku Radzieckiego i zrównoważony rozwój.

Sfinansowano przez Narodowy
Instytut Wolności - Centrum Rozwoju
Społeczności Obywatelskiego ze
środków Programu Rozwoju
Organizacji Obywatelskich na lata
2018 – 2030

JEŻELI DOCENIASZ NASZĄ PRACĘ, DOŁĄCZ DO GRONA NASZYCH DARCZYŃCÓW!

Z otrzymanych funduszy sfinansujemy powstanie kolejnych publikacji.

Możliwość wsparcia to bezpośrednia wpłata na konto Instytutu Nowej Europy: 95 2530 0008
2090 1053 7214 0001 tytułem: „darowizna na cele statutowe”.